

(/)

🏠 (/) > Besættelsen (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Bornholm i krig og fred

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/jeg-taeller-timerne>)

Bornholm i krig og fred

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 1143

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/bornholm-i-krig-og-fred)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/bornholm-i-krig-og-fred](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/bornholm-i-krig-og-fred)) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/bornholm-i-krig-og-fred\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/bornholm-i-krig-og-fred\)\) **in**](http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

([\[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/bornholm-i-krig-og-fred&title=\]\(http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/bornholm-i-krig-og-fred&title=\)\)](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-</p></div><div data-bbox=)

Niels Geckler & Morten Friis Jørgensen

Bornholm i krig og fred. Verdenskrig, Kold krig, Nye Trusler

Håkon Holm Publishing, 2021. 448 sider Illustreret. 375 kr.

Af Kresten Søe

Indhold, opbygning og fremstillingsform

I forordet defineres bogen som "et på en gang ambitiøst og ydmygt forsøg på at skrive et stykke sikkerhedspolitisk lokalhistorie med vægt på national, regional og global kontekst med afsæt i Bornholm".

Forfatterne er journalist Morten Friis Jørgensen og cand. mag. i historie Niels Geckler.

Bogen omfatter perioden fra Mellemløstiden til i dag og er opdelt i tre næsten lige store perioder. Første del er med udgangspunkt i spillet om Bornholm i maj 1945, den tyske besættelse op til samarbejdspolitikens sammenbrud, krigens vendepunkt efter 29. august og de sovjetiske befriere og de danske kommunister.

Anden del handler om baggrunden for den kolde krig, dens kriser, Sovjets storhedsperiode, Bornholm som Sovjets gidsel og dansk forpost i Østersøen, efterretningsvirksomhed i øst og vest og øen som efterretningscentral op til og i forbindelse med Sovjetimperiets fald.

Tredje del omhandler den nye globale og regionale verdensorden/uorden efter den kolde krig. Dansk forsvarsvilje og forsvarrets rolle angående øens sammenhold, arbejdspladser, kaserner og det bornholmske samfund herunder civilt-militært samarbejde på Bornholm.

Fremstillingen er for en stor dels vedkommende journalistisk stof med bl.a. masser af interviews med fx periodens udenrigsministre Uffe Ellemann, Keld Olesen og fhv. forsvarsminister Hans Engell og tidl. forsvarschef Bjørn Bisserup. Hertil kommer et meget omfattende og bredt dansk, europæisk og globalt mere forskningspræget historiske rammestof, som dog er uden denne fremstillingsforms sædvanlige mange noter og henvisninger med hensyn til fx konklusioner og kilder.

Til sidst bringes en liste over kilder, der både omfatter avis- og tidsskriftartikler, journalistiske, lokalhistoriske og mere fagligt prægede bogudgivelser bl.a. forskningsrapporter m.v. Bogen er forsynet med et indbydende omfattende illustrationsmateriale af s/h fotos fra hele perioden.

Voluminøst historisk rammestof

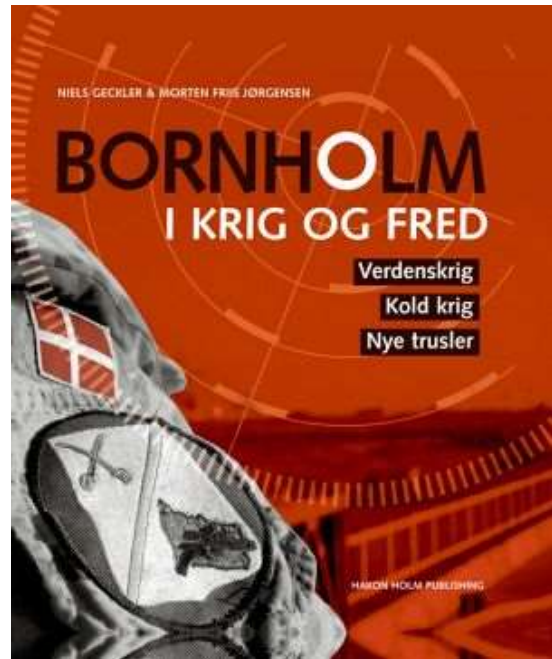
Umiddelbart fremstår bogen trods alle gode hensigter og generel grundighed med hensyn til rammestoffet lidt ujævn og uafbalanceret. De mange, mange timer, der er brugt på granskning af arkiver og bøger, har fået fremstillingen til at svulme uforholdsmæssigt op både angående baggrundsrammen og i forhold til det mere journalistiske stof og de mange interviews. Det får mig uvilkårligt til at stille det overordnede spørgsmål, hvem målgruppen er?

Med udgangspunkt i vægtningsens umiddelbare fremtræden er der nok tale om mere videregående sikkerhedspolitisk og efterkrigsinteresserede end som titlen indikerer - periodens lokalhistoriske læsere med udgangspunkt i hovedtitlen Bornholm i krig og fred.

Umiddelbart stiller man sig spørgsmålstejn ved nødvendigheden af mange grundlæggende sider om fx danske SS-frivillige, Thule basen, koldkrigsstrategi, Sovjet og kommunismens historie, Cuba krisen og DKP i Danmark m.m. Hertil kommer yderligere FN's struktur og historie og USA's syd og mellemamerikapolitik og opgøret med nazismen i efterkrigstidens Tyskland. Det virker her til tider næsten som om kildestudiernes omfang har taget styringen i disponeringen af stoffet.

Stedvise formuleringer som direkte henvendelser som med et "kære læser", termer som "den cigarrygende Fidel Castro" og kommentaren med, at den sovjetiske brintbombe stod: "til skræk og rædsel for omverdenen og ikke mindst i Det Hvide Hus" fremstår hertil for mig vel kækt i en historisk fremstilling.

Også nogle lidt tynde underbygninger og faktuelle fejl trækker ned bl.a. datering af Hitler-Stalin pagten til 28. sept. 1939 med forkert udpegning af von Ribbentrop i samme anledning, en ildkamp ved

Aarsdale, som i stedet finder sted ved Stavsdal og Årsballe, og mon ikke frygten for de sovjetiske fangelejre var en primær grund til, at von Kamptz vægrede sig ved overgivelse til russerne? Også angivelse af Tirpitz som en slagkrydser er en fejl.

Tyndt underbygget står også Green Desert sagen om Irak fangerne, hvor man lidt ensidigt bygger på et interview fra "Arbejderbladet" (DKP) 2018 med den dybt kontroversielle Christian Harlang, som senere er sat af sagen efter bl.a. anklage om misbrug af offentlige midler og andre mildest talt kontroversielle transaktioner.

God redegørelse for spillet om de berømte noter

En af de absolutte kærner i det storpolitiske og interne danske forsvarspolitiske spil om Bornholm som fremskudt post i den østblokdominerede Østersø. Redegørelse for noterne fra marts 1946 omkring dette spørgsmål, omstændigheder om og frygten for at russerne skulle forblive på øen er dog ligesom mange andre momenter glimrende skildret i bogen.

Fra kilderne og bogens analyser fremstår således klart, at Danmark ikke, som tidligere regeringer frygtede, havde garanteret, at fremmede tropper (NATO) for tid og evighed var forment adgang på øen. Den skildrede udbredte politiske frygt på dette punkt havde generelt mere rod i dansk underdanighed overfor den russiske bjørn.

Yderligere vil mange lokalhistorisk interesserede givetvis nyde de mange snapse med gengivelser af interviews og erindringer med lokale tilbageblik. Her er fx det, sikkert for mange ukendte danske soldatermytteri, som det gav sig udtryk på Bornholm i 1953, virkelig skildret med saft og kraft.

Også bitterheden over svigtet og mistroen efter 4.-5. maj 1945, hvor resten af landet festede over befrielsen uden at ænse, at de russiske bomber faldt over civile huse i Nexø og Rønne, træder fint igennem. Til sidst skal fremhæves en fin redegørelse for det danske forsvars specielle forhold til øen og den befolkning, hvor et politisk flertal på Christiansborg - også af historiske årsager - aldrig tillod at dansk militær tilstedeværelse forsvandt.

Sammenfatning

En meget aktuel omfattende udgivelse i anledning af 75års dagen for den sovjetiske rømning og "den endelige befrielse" af Bornholm 5. april 1946. Men også - til trods for at fremstillingen generelt er tro mod præmisserne i forordet - en lidt ujævn symbiose af journalistisk og mere faglig historisk fremstilling med tyngden stærkt hældende til fordel for den historiske baggrundsramme. En ramme, som er meget bredt foldet ud, men som også ind imellem fremtræder lidt tyndt underbygget bl.a. på grund af manglende noter. Fremstillingen tenderer her generelt for journalistisk til at få værket til at kunne fungere som selvstændig faglig koldkrigslæsning. Mens omvendt andelen af decideret Bornholm-relateret stof i denne sammenhæng er relativt sekundær og ofte vel distanceret til at ramme centrum i skiven i forhold til en rent bornholmsk lokalhistorisk interesseret målgruppe.

[Historie-online.dk, den 5. maj 2021]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/jeg-taeller-timerne>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

(<http://www.historie-online.dk/boger/modstand>) (<http://www.historie-online.dk/boger/bogen-om-churchill-klubben>) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/det-moralske>)